

DIERLIJK SKELETMATERIAAL VAN DE HOOIDONKSCH E AKKERS GEM. SON EN BREUGEL, PROV. NOORD-BRABANT

P.J.A. VAN MENSCH

Het uit kuilen en paalkuilen verzamelde botmateriaal van de Hooidonksche Akkers is op diersoort gedetermineerd. Met uitzondering van het in de Romeinse tijd te dateren materiaal met de vondstnummers B 5^a en E 6 en het niet te dateren materiaal uit

paalkuil D 223, betreft het steeds vondsten met een datering in de IJzertijd. Het botmateriaal is over het algemeen sterk gefragmenteerd en door de zandige bodem sterk ontkalkt. Alleen vondstnummer B 18 bevat een naar verhouding groot aantal botten in

Tabel 1. Hooidonksche Akkers. Determinatie van skeletdelen per vondstnummer.

nr.	indet.	rund	schaap/geit	varken
B 2	+	dentes	-	-
B 3	+	-	-	-
B 5 ^a	+	dentes	-	-
B 6	-	dentes	-	-
B 12	+	schedel mandibula dentes	metapodium	-
B 22	-	metatarsus	-	-
C 5	+	dentes	-	dentes
C 95	-	dentes	-	-
C 97	-	humerus	-	-
D 87	-	-	-	mandibula
D 88	-	dentes	-	-
D 89/90	+	dentes	-	-
D 213	-	schedel mandibula dentes	-	-
D 215	+	rib metacarpus	schedel mandibula dentes	schedel dentes radius tibia fibula metapodium
D 217	+	dentes	-	-
D 223	-	mandibula	-	-
D 224	-	dentes	-	-
D 226	-	-	radius + ulna	-
D 235	+	-	mandibula	-
D 288	-	-	-	dentes
D 299	-	dentes	-	-
E 1	-	dentes	-	-
E 3	-	hoornpit dentes	dentes	-
E 5	-	dentes	-	-
E 6	-	dentes	-	-

een goede conserveringstoestand.

Het grootste deel van het onderzochte materiaal bestond uit kleine fragmenten die niet op diersoort determineerbaar waren. Sterk gefragmenteerd, maar duidelijk herkenbaar waren fragmenten van koezen. De meeste hiervan zijn afkomstig van runderen, enkele van schapen en/of geiten en van varkens. De herkenbare oerige botfragmenten waren eveneens afkomstig van rund (veel), schaap en/of geit (weinig) en varken (weinig). Gezien de sterke fragmentatie was het weinig zinvol de onderlinge verhouding tussen de verschillende diersoorten te kwantificeren. De meeste determinatieresultaten zijn verwerkt in tabel 1.

Vondstnummer B 18 bevatte relatief veel en goed te determineren materiaal. In tabel

Tabel 2. Hooidonksche Akkers. Determinatie van skeletdelen uit vondstnummer B 18.

	rund	schaap/geit	varken
schedel	2	6	-
hyoid	1	-	-
mandibula	1	1	-
dentes	3	2	-
cervicale wervels	4	1	-
thoracale wervels	2	(1)	-
lumbale wervels	3	-	-
sacrum	1	-	-
diverse wervels	11	(1)	-
humerus	2	3	-
ulna	-	1	1
femur	1	-	-
patella	1	-	-
tibia	-	1	-
fibula	-	-	1
centro-tarsale	-	1	-
metatarsus	-	1	-
phalanx III	1	-	-
totaal	33	19	2

2 is het op-soort-determineerbare materiaal daaruit aangegeven. Het niet op soort determineerbare materiaal is niet gekwantificeerd.

Het minimum aantal individuen bedraagt voor vondstnummer B 18: rund 1, schaap/geit 2, varken 1. Gezien het geringe aantal fragmenten kunnen weinig conclusies aan de gevonden aantallen verbonden worden.

Een klein aantal fragmenten bleek meetbaar. Vergelijking met andere opgravingen is hierdoor mogelijk.

rund:		
(1) maxilla,	lengte M1-M3	(70,7) mm
(2) mandibula,	lengte P2-M3	(126)
	lengte M1-M3	(80,5)
	lengte M3	(36)
(3) mandibula,	lengte M3	32,9
(4) femur,	breedte prox. (geschat)	(85)
(5) patella,	lengte	(50,7)
(6) phalanx III,	lengte (geschat)	(62)
	breedte zool	18,0

schaap/geit:		
(1) mandibula,	lengte M3	26,1
(2) humerus,	breedte dist.	25,1
(3) humerus,	breedte dist.	30,1
(4) tibia,	breedte dist.	22,2

varken:		
(1) mandibula,	lengte M3	(35,5)
(2) maxillare,	lengte M3	29,1
(3) ulna,	breedte gewrichtsvlak	19,0

De gevonden afmetingen werden vergeleken met die welke gevonden werden voor het materiaal van de Duitse IJzertijd nederzetting te Manching (Boessneck et alii 1971) en het Romeinse castellum bij Velsen (Van Mensch, niet gepubliceerd). Het botmateriaal van Velsen vertoont voor wat de afmetingen betreft vrijwel geen Romeinse invloeden.

De afmetingen van de beide mandibula-

fragmenten van het rund vallen binnen de variatie van zowel de onderkaken van Manching als die van Velsen. Hetzelfde geldt voor de afmetingen van de patella en de phalanx III. We hebben in Son en Breugel vermoedelijk te maken met (voor de IJzertijd) middelgrote dieren met een schofthoogte van naar schatting 110-115 cm.

De lengte van de derde kies van schaap/geit is groter dan het maximum wat gevonden werd voor het materiaal van Manching, maar valt binnen de variatie van het materiaal van Velsen. De gevonden waarden van de distale breedte van de humerus liggen binnen de variatie van Manching. De kleinste gevonden waarde ligt beneden het minimum van Velsen. De grootste gevonden waarde ligt in de buurt van het gemiddelde van Manching en dicht bij het maximum

van Velsen. De distale breedte van de tibia is aan de kleine kant. Het betreft hier schapen/geiten in de orde van grootte van 60-65 cm schofthoogte.

De afmetingen van de varkensfragmenten tenslotte zijn van gemiddelde grootte. De schofthoogte van de geslachte varkens te Son en Breugel zal rond de 70 cm gelegen hebben.

Het geringe aantal meetbare fragmenten maakt het onmogelijk de lokale huisdierpopulaties in detail te vergelijken met die langs de kust van Nederland. Opvallende verschillen tussen het materiaal van Son en Breugel en dat van Velsen en Manching treden niet aan het licht. De gevonden waarden passen in het globale beeld van de huisdierpopulaties in Noordwest-Europa gedurende de IJzertijd en de vroeg-Romeinse tijd.

ZUSAMMENFASSUNG

Das nach seiner Herkunft determinierbare Skelettmaterial stammt vom Rind, von Schaf oder Ziege und vom Schwein. Andere Arten sind nicht gefunden worden.

Das Knochenmaterial ist stark fragmentarisiert. Der allgemeine Konservierungszustand ist schlecht. Nur Fundnummer B 18

enthält relativ viel und gut determinierbares Material. Die Mindestzahl an Individuen beträgt für diese Fundnummer: Rind 1, Schaf/Ziege 2, Schwein 1. Eine kleine Anzahl von Fragmenten erwies sich als meßbar. Die Größe stimmt mit dem Material von Manching überein.

LITERATUUR

Boessneck, J. et alii (1971), *Die Tierknochenfunde aus dem Oppidum von Manching*, Wiesbaden.

